

Brüssel, 6.6.2018
COM(2018) 398 final

2018/0222 (NLE)

Ettepanek:

NÕUKOGU MÄÄRUS,

millega muudetakse nõukogu 13. juuli 2015. aasta määrust (EL) 2015/1588, milles käsitletakse Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklite 107 ja 108 kohaldamist teatavate horisontaalse riigiabi liikide suhtes

(EMPs kohaldatav tekst)

SELETUSKIRI

2. mail 2018 esitas komisjon ettepaneku järgmise mitmeaastase finantsraamistiku kohta (COM(2018) 321 final). Sellele tuginedes teeb komisjon ettepaneku võtta vastu rida horisontaalseid ja sektoripõhiseid ELi rahastamisprogramme, mis aitavad lahendada uusi esilekerkinud probleeme ja jätkata väljakujunenud tegevusi.

Käesoleva ELi riigiabi võimaldamise määruse (nõukogu määrus (EL) 2015/1588) muutmisettepaneku eesmärk on parandada ELi rahastamisprogrammide ja riigiabi eeskirjade koostoimet. See võimaldab komisjonil muuta kehtivaid riigiabi eeskirju sihipäraselt, et liikmesriikide raha (sealhulgas Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondide kaudu riiklikul tasandil hallatud raha) ja komisjoni poolt keskselt hallatavaid ELi vahendeid saaks võimalikult sujuvalt ühendada, moonutamata seejuures konkurentsi ELi ühtsel turul.

ELi riigiabi eeskirjade eesmärk on tagada, et avaliku sektori kulutused ei moonutaks ELi ühtsel turul tegutsevate ettevõtjate vahelist konkurentsi, võttes aluseks kolm põhimõtet:

- Ühine huvi: Avaliku sektori kulutused peaksid aitama saavutada üldisi poliitilisi eesmärke, nagu investeringute soodustamine, haridus ja koolitus, piirkondlik ühtekuuluvus, teadus- ja arendustegevus, digitaalsete, transpordi- ja energiavõrkude parandamine ning saaste ja kliimamuutuse vastane võitlus.
- Täiendavus: Avaliku sektori kulutused peaksid täitma erainvesteeringute poolt jäetud lünki, mitte aga neid välja tõrjuma ega lihtsalt asendada.
- Kulutasuvus: Avaliku sektori kulutused ei tohiks olla ulatuslikumad, kui on vaja poliitilise eesmärgi saavutamiseks.

Komisjoni poolt keskselt hallatavad ELi vahendid (nt COSME, „Euroopa Horisont“ või digitaalse Euroopa programm), mis ei ole liikmesriikide kontrolli all, ei kujuta endast riigiabi Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 107 lõike 1 tähenduses.

Kui aga liikmesriigid lisavad täiendava riikliku rahastuse projektile või rahastamisvahendile, mida toetatakse tsentraalselt hallatavast ELi fondist, või eraldavad keskselt hallatavasse fondi vahendeid, mille üle neil säilib teatav kontroll, kohaldatakse liikmesriigi kontrolli all oleva rahastuse suhtes riigiabi eeskirju.

Samamoodi on liikmesriikidel suurem kontroll ELi vahendite üle koostöös liikmesriikidega toimuva eelarve täitmise raames, näiteks Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondide (ESIF), sealhulgas Euroopa Regionaalarengu Fondi (ERF) ja Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondi (EAFRD) puhul. Seega on kõnealuse rahastamise puhul tegemist riigi ressurssidega Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 107 lõike 1 tähenduses ja selle suhtes tuleb kontrollida riigiabi olemasolu.

Sellega seoses on oluline leida tasakaal ELi fondide eeskirjade ja riigiabi eeskirjade vahel, et tagada mitmeaastase finantsraamistiku parim võimalik mõju ja vältida tarbetut keerukust. See on eriti oluline olukordades, kus projekti rahastatakse nii komisjoni poolt keskselt hallatavatest ELi fondidest kui ka liikmesriikide kontrolli all olevatest rahalistest vahenditest. Et liikmesriikide, finantsvahendajate ja projektiarendajate jaoks selliseid olukordi lihtsustada, peavad ELi fondide eeskirjad ja riigiabi eeskirjad olema vastavuses. Seepärast hõlmavad ELi vahendeid käsitlevad komisjoni ettepanekud ka teatavaid peamisi riigiabi tuvastamise põhimõtteid, nagu näiteks vajadus, et riigi sekkumine pigem täiendaks kui tõrjuks erasektori poolset rahastamist; seda tuleks täiendavalt arendada ja sellest tuleks rakendamisel lähtuda. Seetõttu teeb komisjon samal ajal ettepaneku asjakohaseid riigiabi eeskirju veelgi lihtsustada.

Selles kontekstis on väga oluline komisjoni 14. juuni 2017. aasta määrus (EL) 2017/1084¹ (üldine grupierandi määrus). Selles tunnistatakse teatavat liiki abi siseturuga kokkusobivaks ja võimaldatakse liikmesriikidel rakendada abimeetmeid otse, ilma Euroopa Komisjoni eelneva heakskiiduta.

On kolm valdkonda, kus üldise grupierandi määruse muutmine võiks parandada ELi rahastamisprogrammide ja riigiabi eeskirjade koostoimet.

Riiklik rahastamine koos InvestEU fondi vahenditega

Täna esitas komisjon ettepaneku luua uus InvestEU fond², mis on ühtne eeskirjade kogum kõigi ELi järgmise eelarve rahastamisvahendite ja eelarvetagatiste kohta. Ettepanekuga tagatakse, et komisjonil on oluline roll toetatavate projektide ja kavade väljavalimisel ELi ühistest huvidest lähtudes ning et avaliku sektori toetus täiendab erasektori investeringuid, on läbipaistev ja selle mõju hinnatakse. InvestEU ülesehituses järgitakse juba peamisi riigiabi põhimõtteid. Kui need põhimõtted on väljendatud selgete eeskirjadena fondi toimimise kohta, on juhul, kui liikmesriikide rahalised vahendid on InvestEU fondi kaudu ühendatud ELi vahenditega, konkurentsi kaitsmiseks ühtsel turul vaja vaid piiratud hulgal täiendavaid riigiabi nõudeid. Sellele toetudes võiksid riigiabi käsitlevad nõuded olla sätestatud üldise grupierandi määrukses, täiendamaks InvestEU määrust ja InvestEU fondi investerimissuuniseid, mis sisaldavad vajalikke kaitsemeetmeid. Sellekohane muudatus üldises grupierandi määrukses võiks vabastada InvestEU fondi kaudu liikuva või InvestEU fondist toetatava liikmesriigi raha riigiabi eeskirjade kohasest komisjonile eelnevalt teatamise kohustusest, tagades seeläbi InvestEU fondi sujuva ja tõhusa rakendamise.

Teadus- ja arendustegevus ning innovatsioon

Täna esitas komisjon oma ettepaneku ka programmi „Euroopa Horisont“³ kohta. Kõnealuse ettepaneku kohaselt võib teatavatele väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate (VKEd) teadusprojektidele anda kvaliteedimärgise. See eeldab, et komisjon hindab nad „suurepäraseks“ ja et need on rahastamiskõlblikud ELi poolset rahastamist käsitlevate rangete ELi eeskirjade alusel ning et ainus põhjus, miks neid ei saa rahastada, on ELi fondi piiratud eelarve. Selliste projektide puhul võiks olla lubatud kogu rahastuse saamine liikmesriikidest (sealhulgas struktuurifondidest) ilma komisjoni eelneva heakskiiduta. Kvaliteedimärgise projekti osas kõrvaldavad programmi „Euroopa Horisont“ käsitleva komisjoni ettepaneku ülesehitus ja rahalise toetuse suhteliselt piiratud ulatus kõik konkurentsiprobleemid.

Samuti võib lubada rakendada ilma liikmesriikide poolset rahastamist täiendavalt hindamata teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooniprojekte, mis on valitud kooskõlas raamprogrammi „Euroopa Horisont“ suhtes kohaldatavate eeskirjadega ja mida ühiselt rahastatakse programmist „Euroopa Horisont“ ning liikmesriikidest (sealhulgas struktuurifondidest) ja kus osaleb vähemalt kolm liikmesriiki. See on võimalik, kuna komisjoni ettepanekus nähakse ette, et projektide suhtes kohaldatavad eeskirjad programmist „Euroopa Horisont“ toetuse saamiseks kõrvaldavad kõik konkurentsiprobleemid, eelkõige tänu nõudele, et projektid oleksid kooskõlas ELi ühiste huvidega ja kõrvaldaksid konkreetseid turutõrkeid.

Euroopa territoriaalne koostöö

¹ ELT L 156, 20.6.2017, lk 1.

² COM (2018) 439.

³ COM (2018) 441.

Euroopa territoriaalse koostöö edendamine on juba palju aastaid olnud ELi ühtekuuluvuspoliitika peamine prioriteet. Kehtivate riigiabieeskirjade kohaselt saab selliseid projekte juba praegu toetada avaliku sektori vahendite kaudu. Viimastel aastatel on komisjon omandanud märkimisväärseid kogemusi seoses Euroopa territoriaalse koostöö projektide edendamisele suunatud abimeetmetega. Seetõttu võib kaaluda üldise grupierandi määrusega lubatud abimeetmete kohaldamisala laiendamist.

Üldise grupierandi määruse õiguslikuks aluseks olevat nõukogu 13. juuli 2015. aasta määrust 2015/1588, milles käsitletakse Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklite 107 ja 108 kohaldamist teatavate horisontaalse riigiabi liikide suhtes (kodifitseerimine) (edaspidi „võimaldamismäärus“)⁴, tuleb seetõttu muuta, et võimaldada komisjonil lisada üldise grupierandi määrusse kõik asjakohased meetmed pärast konsulteerimist kõigi huvitatud sidusrühmadega ja liikmesriikidega.

1. ETTEPANEKU EESMÄRGID JA TAUST

Võimaldamismäärus võimaldab komisjonil määruste abil deklareerida, et teatavad riigiabi liigid sobivad kokku ühisturuga ja on vabastatud ELi toimimise lepingu artikli 108 lõike 3 kohasest teatamiskohustusest. Nendeks liikideks on näiteks VKEdele antav abi, teadus- ja arendustegevuseks antav abi või keskkonnakaitseks antav abi. Komisjon teeb nüüd ettepaneku lisada kaks täiendavat abiliiki.

Ettepanek lisada võimaldamismäärusse **kaks uut abiliiki** võimaldab komisjonil vastu võtta grupierandeid, mille aluseks on selged vastavuskriteeriumid, mis tagavad, et mõju liikmesriikidevahelisele konkurentsile ja kaubandusele on piiratud. Selliste grupierandite vastuvõtmisega oleks võimalik liikmesriikide ja komisjoni haldusmenetlusi oluliselt lihtsustada eelnevalt kindlaksmääratud siseturuga kokkusobivuse tingimuste alusel. Ettepanek lisada võimaldamismäärusesse uued abiliigid ei tähenda kohest grupierandi kohaldamist nendele abiliikidele ega seda, et kõikidele ühte liiki kuuluvatele abimeetmetele kohalduv täielikus mahus grupierand.

Võimaldamismäärusesse lisamiseks esitatud uued abiliigid

Liikmesriikide rahastamine, mis liigub komisjoni keskselt hallatavate ELi rahastamisvahendite või eelarvetagatiste kaudu või mida sealt toetatakse

Viimastel aastatel on suurenenud ELi rahastamisvahendite ja eelarveliste tagatiste tähtsus toetuse andmisel paljudes valdkondades. See peaks 2020. aasta järgse mitmeaastase finantsraamistiku põhjal edaspidi veelgi suurenema. Komisjoni ettepanekud keskselt hallatavate ELi rahastamisvahendite ja eelarveliste tagatiste kohta sisaldavad olulisi kaitsemeetmeid, millega välditakse põhjendamatuid konkurentsimoonutusi. Peale selle on need tavaliselt vähem moonutavad kui sarnases summas toetused, sest need hõlmavad tavaliselt väiksemaid abisummasid. Näiteks turutingimustele mittevastav tagatis 100 miljoni euro suuruse laenu puhul hõlmab tavaliselt ainult sellist abisummat, mis vastab turutingimustele vastava garantiipremia ja toetusesaaja poolt tegelikult makstud garantiipremia vahele, mis on 100 miljoni euro suurusest kogusummast oluliselt väiksem.

Seepärast on asjakohane võimaldada komisjonil teatavatel tingimustel kohaldada grupierandit liikmesriikide poolse rahastamise kaudu antud abi suhtes, mis liigub komisjoni keskselt hallatavate ELi rahastamisvahendite või eelarvetagatiste kaudu või mida nendest toetatakse.

⁴ ELT L 248, 24.9.2015, lk 1.

Komisjoni kogemustest nähtub, et selline abi vastavus ELi asutuste rakendatavate ELi keskselt hallatavate rahastamisvahendite ja eelarveliste tagatiste suhtes kohaldatavatele tingimustele tagab, et liikmesriikide antud abi ei tekita olulisi konkurentsimoonusi ning et selle puhul on võimalik määratleda selged kokkusobivuse tingimused.

Abi Euroopa territoriaalse koostöö jaoks

Euroopa territoriaalse koostöö edendamine on juba palju aastaid olnud ELi ühtekuuluvuspoliitika peamine prioriteet. Euroopa territoriaalse koostöö projektide käigus VKEde kantud kulude toetamine kuulub üldise grupierandi määruse alusel grupierandi alla juba praegu. Piirkondliku abi erisätted, mis hõlmavad igas suuruses ettevõtjate investeeringuid, on esitatud ka regionaalabi suunistes aastateks 2014–2020⁵ ja üldise grupierandi määruse regionaalabi jaoks. Viimastel aastatel on komisjon saanud märkimisväärseid kogemusi seoses Euroopa territoriaalse koostöö projektide edendamisele suunatud abimeetmetega. Seepärast on asjakohane võimaldada komisjonil kohaldada kõnealuste projektide rahastamise suhtes grupierandit.

2. KOOSKÕLA EUROOPA LIIDU MUUDE TEGEVUSPÕHIMÕTETE JA EESMÄRKIDEGA

Käesolev ettepanek on tihedalt seotud mitmeaastase finantsraamistikuga ja komisjoni esitatud erinevate kuluprogrammidega.

ELi toimimise lepingu artikli 107 lõike 1 kohaselt on keskselt hallatavatest ELi fondidest toetatavate projektide riikliku lisarahastuse puhul tegemist riigiabiga. Käesoleva ettepaneku eesmärk on selliseid riiklike vahendite ja komisjoni keskselt hallatavate ELi rahastamisvahendite ja eelarveliste tagatiste kombinatsioone lihtsustada, et tagada õiguskindlus, tagades samas, et konkurentsimoonusid on piiratud.

Euroopa territoriaalse koostöö projektide edendamine on olnud ELi ühtekuuluvuspoliitika oluline prioriteet juba palju aastaid ja seda hõlbustab ka käesolev ettepanek.

3. ÕIGUSLIKUD ASPEKTID

• Õiguslik alus

Käesoleva ettepaneku õiguslik alus on ELi toimimise lepingu artikkel 109, millega antakse nõukogule õigus võtta vastu asjakohaseid määrusi, et määrata eelkõige kindlaks tingimused, mille puhul kohaldatakse ELi toimimise lepingu artikli 108 lõiget 3, ja abi liigid, mis on nimetatud menetlusest vabastatud. Nõukogu teeb otsuseid kvalifitseeritud häälteenamusega komisjoni ettepaneku põhjal ja pärast konsulteerimist Euroopa Parlamendiga.

• Subsidiaarsus ja proportsionaalsus

Ettepanek tehakse liidu ainupädevusse kuulavas valdkonnas. Subsidiaarsuse põhimõtet seetõttu ei kohaldata.

Käesolev algatus ei lähe oma eesmärgi saavutamiseks vajalikust kaugemale ja vastab seega proportsionaalsuse põhimõttele.

⁵ ELT C 209, 23.7.2013, lk 1.

- **Õigusakti valik**

Kavandatud õigusakt: määrus.

Määrus on ainus kohane õigusakt määruse (EL) 2015/1588 muutmiseks.

4. MÕJU EELARVELE

Ettepanek ei mõjuta ELi eelarvet.

Ettepanek:

NÕUKOGU MÄÄRUS,

millega muudetakse nõukogu 13. juuli 2015. aasta määrust (EL) 2015/1588, milles käsitletakse Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklite 107 ja 108 kohaldamist teatavate horisontaalse riigiabi liikide suhtes

(EMPs kohaldatav tekst)

EUROOPA LIIDU NÕUKOGU,

võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingut, eriti selle artiklit 109,

võttes arvesse Euroopa Komisjoni ettepanekut,

võttes arvesse Euroopa Parlamendi arvamust⁶,

ning arvestades järgmist:

- (1) Nõukogu 13. juuli 2015. aasta määrusega (EL) 2015/1588, milles käsitletakse Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklite 107 ja 108 kohaldamist teatavate horisontaalse riigiabi liikide suhtes,⁷ antakse komisjonile õigus teatada määruste kaudu, et teatavad abi eriliigid sobivad kokku siseturuga ning nende suhtes ei kohaldata teatamiskohustust asutamislepingu artikli 108 lõike 3 tähenduses.
- (2) Keskselt hallatavad ELi fondid, st liidu poolt otseselt või kaudselt hallatavad fondid (välja arvatud rahalised vahendid, mille puhul eelarvet täidetakse koostöös liikmesriikidega), toetavad rahastamisvahendite või eelarveliste tagatiste abil üha enam meetmeid, mis on ELi ühistes huvides, ning seega annavad need eriti väärtusliku panuse majanduskasvu ja ühtekuuluvusse. Komisjonil peaks olema võimalik deklareerida, et teatavatel tingimustel on liikmesriikide antud abi, mida suunatakse või toetatakse selliste keskselt hallatavate finantsinstrumentide või eelarvetagatiste abil, siseturuga kokkusobiv ja selle suhtes ei kehti teatamiskohustus. Komisjoni kogemused näitavad, et selline abi ei moonuta oluliselt konkurentsi, kuna see on kooskõlas asjaomaste finantsinstrumentide suhtes kohaldatavate tingimustega või liidu asutuste rakendatud eelarvegarantiidega, ning on võimalik määratleda selged kokkusobivuse tingimused.
- (3) Euroopa territoriaalse koostöö edendamine on ELi ühtekuuluvuspoliitika oluline prioriteet. Komisjonil peaks olema võimalik deklareerida, et teatavatel tingimustel on Euroopa territoriaalse koostöö projektidele antav abi siseturuga kokkusobiv ja selle suhtes ei kehti teatamiskohustus. Komisjoni kogemus näitab, et sellise abi mõju konkurentstile ja liikmesriikidevahelisele kaubandusele on piiratud ning on võimalik määratleda selged kokkusobivustingimused.

⁶ ELT C, lk .

⁷ ELT L 248, 24.9.2015, lk 1.

- (4) Seega tuleks nõukogu määruse (EL) 2015/1588 reguleerimisala laiendada sellistele abiliikidele.
- (5) Seepärast tuleks nõukogu määrust (EL) 2015/1588 vastavalt muuta,
- ON VASTU VÕTNUD KÄESOLEVA MÄÄRUSE:

Artikkel 1

Määruse (EL) 2015/1588 artikli 1 lõike 1 punktide a lisatakse järgmised alapunktid:

„ xv) ELi keskselt hallatavate rahastamisvahendite või eelarvetagatiste kaudu suunatavale või toetatavale rahastusele, kus abi seisneb riigi ressurssidest antavas täiendavas rahastamises;

xvi) ELi Euroopa territoriaalse koostöö programmide kaudu toetatavatele projektidele“.

Artikkel 2

Käesolev määrus jõustub kahekümnendal päeval pärast selle avaldamist *Euroopa Liidu Teatajas*.

Käesolev määrus on tervikuna siduv ja vahetult kohaldatav kõikides liikmesriikides.

Brüssel,

*Nõukogu nimel
eesistuja*